

На правах рукопису

Єрохіна Лариса Василівна

УДК 633.115.7

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ
КОМПЛЕКСІ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

+08.07.02

Спеціальність 08.06.01 - Економіка підприємств
та форми господарювання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ - 1997

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Луганському сільськогосподарському інституті.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
ТКАЧЕНКО Валентина Григорівна

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
СЕМІУСОВ Павло Михайлович

кандидат економічних наук, доцент
ОЛІЙНИК Віктор Якович

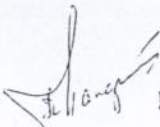
Провідна установа - Сумський сільськогосподарський інститут

Захист дисертації відбудеться 24 липня 1997 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.03.03.02 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук при Дніпропетровському державному аграрному університеті за адресою: 320027, Дніпропетровськ-27, вул. Ворошилова, 25, ауд. 706.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Дніпропетровського аграрного університету.

Автореферат розісланий 20 червня 1997 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

Макаренко П. М.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00751249 (S)

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЇ

1.1. Актуальність та ступінь дослідженості теми дисертації. В результаті перехідного процесу економіки України до ринкових відносин відбувся величезний перелом не тільки в політичному, але й в економічному мисленні, зумовлений признанням ринку як найвищого досягнення економічного прогресу цивілізації, розумінням необхідності переходу до цих відносин. Нема сумніву в тому, що рух до ринку є основним змістом економічної реформи в Україні. Це підтвердив і критичний аналіз розвитку економіки України в порівнянні з розвинутими державами. Функціонування адміністративно-командної, розподільної системи привело економіку держави до кризового стану. Затратний механізм господарювання, колосальні витрати на одиницю кінцевої продукції, величезні втрати - все це наслідки неефективних базових стосунків. Їх основу складає відчуження трудівників від власності на засоби виробництва, усунення їх від управління підприємством і в цілому від результатів праці, ігнорування об'єктивних економічних законів, ідеологізація та політизація економіки.

Перехід аграрного сектору України до ринкових відносин потребує створення принципово нової економічної системи господарювання. Замість монопольної державної й одержавленої кооперативної власності і однотипних виробничих відносин впроваджуються різноманітні форми власності і відповідно цьому перебудовуються форми організації виробництва, економічні відносини на селі.

Все більш масового розповсюдження набуває реформація колгоспів і радгоспів, що реформуються в колективні сільськогосподарські підприємства, акціонерні товариства, господарські товариства, союзи (асоціативного типу), асоціації, селянські (фермерські) господарства, агрофірми.

Цьому процесу сприяло прийняття ряду законодавчих і нормативних актів, які складають правову основу розвитку нових форм господарювання і спрямовані на створення різно-

манітних форм господарювання, рівних умов для їх організації і практичної діяльності.

Поряд з тим, опанування нових форм господарювання, зміни внутрішньої структури підприємств і реорганізація колгоспів і радгоспів зможуть дати позитивний результат тільки при якісній перебудові економічного механізму агропромислового комплексу, відповідно вимогам ринкових відносин.

Результати досліджень показують, що серед вчених та практиків ще не знайдено відповідних єдиних рішень з даних проблем, триває активний та творчий пошук. Ось чому дослідження сучасних форм господарювання на рівні головної структурної ланки аграрної сфери має важливе народногосподарське значення.

В останній час об'єктами різнопланових досліджень в сфері АПК стають акціонерні підприємства та їх асоціації, тому і успіхи в реалізації економічної реформи в Україні в не малому залежать від науково обгрунтованого рішення проблеми акціонування. Економісти-аграрники спираються на аналіз суті - ролі акціонерної власності і аграрних відносин. Велике значення приділяється методології дослідження процесу виникнення акціонерної власності і створення підприємств на акціонерній основі.

Значний вклад у вирішення соціально-економічних проблем і становлення акціонерних підприємств в АПК вкладають вчені - В.Амбросов, П.Борщевський, В.Гаврилишин, А.Гальчинський, П.Гайдучський, А.Гош, С.Дем'яненко, П.Єщенко, І.Лукінов, Ю.Лупенко, П.Макаренко, М.Малик, Л.Мельник, В.Месель-Веселяк, С.Мочерний, О.Онищенко, П.Саблук, В.Радченко, В.Юрчишин та інші.

Однак проблеми реформування відносин власності, організації сучасних агроформувань в умовах становлення регульованих ринкових відносин потребують глибокого теоретичного та практичного обгрунтування. Не дивлячись на значну кількість публікацій і наукових робіт, питання організації акціонерних підприємств в АПК та їх об'єднань продовжують

залишатися дискусійними.

Нагальна потреба існує в глибокому і всебічному обізнанні ефективних форм реформування відносин власності і в розробці оптимальних моделей господарювання.

Ось чому в існуючий час дослідження сучасних форм господарювання з їх головною особливістю - підприємницькою сутністю, носить не тільки актуальний характер, але має і велике значення.

Все це і зумовило вибір теми автором, визначило мету і конкретні завдання дисертаційного дослідження.

1.2. Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є обґрунтування научно-методологічних положень формування господарського механізму акціонерних підприємств і розробка комплексу організаційно-економічних і практичних заходів по їх реалізації.

Відповідно визначеній мети програмою дослідження передбачались і були вирішені такі завдання:

- дослідження виникнення і розвитку акціонерної власності в умовах реформування економічних відносин;
- визначення значення, ролі і місця акціонерних форм господарювання в суспільному виробництві;
- обґрунтування необхідності створення і розвитку акціонерних товариств в агропромисловому комплексі області;
- вивчення проблем і протиріч, виникаючих в акціонерних підприємствах АПК;
- вивчення і обґрунтування проблем післяреформаційного періоду внутрішньогосподарських економічних відносин;
- моделювання процесу корпоратизації в агропромисловому комплексі області;
- обґрунтування економічної ефективності створення агропромислово-фінансової корпорації.

1.3. Предмет і об'єкти дослідження. Предметом дослідження є сукупність організаційно-економічних відносин, виникаючих в процесі створення і функціонування акціонерних підприємств.

Об'єктами дослідження є різні за формами власності і

господарювання сільськогосподарські, переробні та агротехсервісні підприємства АПК області, банки.

1.4. Методологія та методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є положення діалектики та економічної теорії, системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові праці провідних вітчизняних і закордонних вчених аграрників з питань господарського механізму та раціональної організації акціонерних підприємств.

Завдання, поставлені в дослідженні, вирішувались з використанням системи методів, які застосовуються в економічній науці - монографічний, розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, системного аналізу, прогнозування, експериментальний та інші.

За інформаційну основу взяті дані офіційних державних статистичних збірників, річні звіти підприємств АПК, матеріали періодичного друку, наукова література з проблем акціонування, результати наукових досліджень Інституту аграрної економіки Української академії аграрних наук, інші практичні рекомендації, Закони України, законодавчі документи і нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України з питань розвитку АПК, а також результати власних спостережень.

1.5. Наукова новизна та результати досліджень, які виносяться на захист. В процесі дослідження одержані результати, які мають наукову новизну і виносяться на захист, а саме:

- розкриті основні умови і чинники необхідності організації акціонерних товариств в АПК області, створених на базі майна підприємств, що реорганізуються;
- визначені особливості створення і функціонування господарського механізму різних видів акціонерних товариств;
- розроблені основні напрями післяреформаційного періоду внутрішньогосподарських підприємств. Запропонована система фінансово-економічного аналізу для визначення беззбитковості основних видів продукції АТ та механізм міжгосподарських формувань;

- розроблені і обгрунтовані пропозиції щодо створення агропромислово-фінансової корпорації, її організаційно-виробнича структура і визначені функції аграрних підприємств, які входять до її складу. Обгрунтовані показники економічної ефективності діяльності корпорації.

Результати наукових досліджень частково поглиблюють і доповнюють відповідні розробки інших дослідників.

1.6. Практичне значення дослідження. Основні теоретичні положення і практичні висновки, одержані дисертантом, використовуються в конкретних практичних розробках при реформуванні підприємств АПК. Впровадження у виробництво результатів наукового дослідження сприятиме більш результативному процесу акціонування, удосконаленню внутрішньогосподарських економічних відносин, реструктуризації підприємств в цілому.

Результати дослідження можуть використовуватись у ході визначення організаційно-економічних заходів по реформуванню та їх організаційному впорядкуванню підприємств АПК в акціонерні товариства, подальшого післяреформаційного розвитку з умовою підвищення ефективності виробництва, для організації структури виробництва та управління створеної агропромислово-фінансової корпорації.

1.7. Апробація роботи та впровадження результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційної роботи доповідались автором і одержали позитивну оцінку на конференціях професорсько-викладацького складу, наукових співробітників та аспірантів Луганського сільськогосподарського інституту в 1995-1997 рр.

Методичні положення та рекомендації, розроблені дисертантом, знайшли практичне застосування при створенні акціонерних сільськогосподарських підприємств Антрацитівського, Перевальського, Попаснянського, Троїцького районів Луганської області, в об'єднаннях переробної, харчової та сервісної сфери АПК, малих підприємствах, акціонерно-комерційному банку "Україна".

Результати дослідження схвалені Луганським обласним

управлінням сільського господарства і рекомендовані для впровадження в питаннях акціонування і реструктуризації інших підприємств АПК.

Тема дослідження є складовою частиною науководослідних робіт з проблем "Маржинальні дослідження нових форм господарювання в умовах переходу до ринкової економіки" та "Розвиток підприємницьких зон на базі переробних і сервісних підприємств", які виконуються в Луганському сільськогосподарському інституті.

Основні результати дослідження знайшли відображення в восьми надрукованих працях загальним обсягом 1.1 др. арк.

1.8. Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури з 183 джерел.

Робота викладена на 190 сторінках машинопису, містить 42 таблиці, 4 графіка, 2 схеми, 9 рисунків.

У вступі обгрунтована актуальність теми, сформульовані мета, завдання та методи дослідження, визначені його предмет і об'єкти, викладені новизна дослідження і практична значимість одержаних результатів.

У першому розділі "Економічна основа і внутрішнє джерело розвитку акціонерної власності в аграрному секторі економіки" розглядаються питання суті акціонерної форми власності як економічної категорії, питання виникнення і розвитку акціонерної власності в сільському господарстві, обгрунтовується її розвиток. Розкрито місце і роль акціонерних підприємств у суспільному виробництві, обгрунтовані позитивні й негативні риси, можливості акціонерних товариств як форми підприємницької діяльності в агропромисловому комплексі області.

У другому розділі "Методика створення і розвиток акціонерних товариств в агропромисловій сфері" викладені питання класифікації, форм, сутності та видів акціонерних товариств, аналіз здійснення процесу акціонування в підприємствах АПК - викладення методики та моделі створення АТ різних варіантів, обгрунтований продаж акцій АТ на сер-

тифікатному аукціоні та на конкурсній основі. Досліджені проблеми та протиріччя економічних взаємовідносин сільсько-господарських товаровиробників з переробними та агротехсервісними підприємствами АПК, в державою. Аналізуються варіанти використання акцій АТ для пошуку інвестицій.

У третьому розділі "Деякі аспекти функціонування економічного механізму акціонерних товариств на селі" розроблені організаційні основи післяреформаційного періоду акціонерних підприємств, викладаються пропозиції щодо формування внутрішньогосподарських економічних відносин в умовах ринкової економіки, створення нових виробничих структур, які відповідають умовам ринкових відносин - з ефективним виробництвом, переробкою та реалізацією продукції.

Викладені пропозиції по формуванню спільних підприємств в аграрному секторі на акціонерній основі.

Обґрунтовуються економічні відносини підприємств АПК на вертикальному та горизонтальному рівнях шляхом створення агропромислово-фінансової корпорації.

У висновках та пропозиціях узагальнені основні результати дослідження, систематизовано основні висновки та пропозиції, одержані в процесі його здійснення.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Передумовою становлення ринкових відносин в Україні є реформування державної і колгоспно-кооперативної власності. З позицій становлення різних її форм досліджуються проблеми власності, розвиваються і конкретизуються деякі категорії.

Вивчення власності як категорії, яка по рівню мотивації самостійного, високопродуктивного господарювання, підприємництва не має рівних, свідчить про те, що становлення ринкових відносин в Україні і створення селянина-власника неможливе без зміни відносин власності.

Власність визначається як система об'єктивних відносин між людьми, що історично змінюються у процесі виробництва,

розподілу, обміну, споживання і характеризують привласнення засобів виробництва і предметів споживання.

Усі види власності - індивідуальна (приватна), колективно-акціонерна, державна - співіснують між собою. В період розвитку ринкових відносин велику роль відіграє конкуренція між формами власності, яка і формує їх співвідношення у сфері виробництва, обміну і споживання, змінює їх другими формами. Отже конкуренція форм власності сама по собі корисна, бо примушує кожну форму власності до вдосконалення.

Не можна визначити, яка форма власності є найефективнішою. З позиції організації виробництва найвищий економічний потенціал у тій формі власності, яка забезпечує робітнику положення реального господаря виробництва, тобто індивідуальна форма власності. З розвитком продуктивних сил рівень концентрації виробництва потребує значні інвестиції, а індивідуальна власність може забезпечити їх тільки при умові об'єднання. Таким чином відбувається об'єднання індивідуального майна та колективного капіталу до оптимального розміру, який потребує виробництво. Це і є приватно-колективна форма власності (акціонерна), яка має великий економічний потенціал.

Одним із способів реалізації форм власності, який найповніше відображує її суть і реалізує закладені в ній переваги, є форма господарювання. Форма господарювання визначає дві сторони відносин - перша це організаційно-технологічна сторона, яка пов'язана з технологічними процесами і не залежить від відносин власності, і друга, соціально-економічна, яка впливає з самих відносин власності.

Закономірним у розвитку суспільства є різноманіття форм власності та господарювання - колективні господарства, акціонерні товариства, селянські (фермерські) господарства та інші. Згідно з законодавством, усі форми власності визнані рівноправними. І це вірно, бо надання пріоритету будь-якій з них могло б привести до монополізму, кожна форма має своє призначення.

Пошук нових форм господарювання в умовах переходу до ринкової економіки висунув на передній план дослідження акціонерну форму господарювання, яка повинна зайняти відповідне місце в процесі розвитку форм господарювання на селі, бо це є шлях створення нових суб'єктів ринку підприємницького типу.

Відносно цієї форми господарювання в аграрному секторі погляди вчених та практиків різняться. Але більшість вчених пов'язують вихід аграрного сектору економіки України з кризового стану з розвитком індивідуальної (приватної) власності. Особливості ж акціонерної форми господарювання полягають у тому, що вона якраз зберігає все те позитивне, що має приватна власність - підприємницькі інтереси, ініціативу, наслідування і інше, але свою господарську діяльність ця форма веде на колективній демократичній основі, тобто це є приватно-колективна власність.

Очевидно, неправомірно робити акценти тільки на критичних оцінках цієї чи іншої форми господарювання. Нові форми господарювання доведуть своє право на існування лише на практиці, в процесі вільної конкуренції і акціонерна форма господарювання буде займати своє гідне місце.

Особливе питання - земельна власність. Але земельна реформа передбачає необхідність глибокого осмислення діючих процесів приватизації з урахуванням закордонного та вітчизняного досвіду земельних реформ.

Отже, перехід економіки нашої країни до ринкових відносин в першу чергу пов'язаний з реформуванням відносин власності та поширенням різноманітних форм господарювання, забезпечення їх правової та економічної рівності.

За підсумками проведеного аналізу сучасний стан економіки аграрного сектора Луганської області характеризується як кризовий. Виробництво зерна за період з 1990 по 1995 роки зменшилось на 48%, овочів на 73, м'яса - на 71, молока на 60, яєць на 47%. Причиною цього в деякій мірі є недосконалі виробничі відносини, які не відповідають ринковій економіці. При існуючих в даний час формах господарювання за-

лишається також невирішеними повністю питання права власності на засоби виробництва та вироблену продукцію. Все це зумовлює необхідність проведення аграрної реформи, яка спрямована на зміну форм власності та форм господарювання.

Як показало дослідження, першим етапом даної реформи в Луганській області стала приватизація підприємств АПК та трансформація колгоспно-радгоспної системи. При цьому власність господарств була розділена на паї, на основі яких були створені господарства з ознаками приватної власності кожного селянина. За станом на 01.01.97 року в Луганській області було реформовано 177 колгоспів, з них в 171 було проведене паювання; 136 радгоспів було приватизовано: з них 10 в акціонерні товариства, 126 в КСП. Слід визначити, що приватизація переробних та агротехнічних підприємств вже завершена (табл. 1).

1. Реформування відносин власності в Луганській області

Показники	1994 р.	1995 р.	1996 р.
Колгоспи, реформовані в КСП	139	176	165
В %	79	96	100
Приватизація радгоспів	39	78	171
В %	24	44	86
Проведене паювання	107	150	136
В %	63	88	97
Створені акціонерні товариства	1	3	13
В %	1	3	5
Підприємства харчової і переробної промисловості АПК	48	66	80
В %	60	83	100
Підприємства агросервісного обслуговування	12	33	54
В %	22	61	100

Однак процеси паювання господарств області не забезпечили підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Про це свідчать зниження показників одержаної валової продукції та продуктивності праці у 1996 році порівняно з 1993 роком на 14.9 % і 22.2 % відповідно. Тобто, реформування господарств з паюванням майна у підприємствах Луганської області без одночасної реорганізації їх у нові організаційні форми господарювання не змінило існуюче у господарствах важке фінансове становище. Ефективною організаційною формою може бути акціонерне підприємство.

Переваги цієї форми господарювання над іншими полягають у тому, що:

1) при її поширенні відбувається процес роздержавлення державних і створення приватно-колективних господарств на основі сумісної власності, де акціонери одержують титул власника з пакетом цінних паперів - акцій, а створене акціонерне підприємство сприяє розвитку підприємницького середовища і ринкових відносин;

2) акціонерна форма господарювання сприяє мобілізації додаткових фінансових ресурсів, а таке явище сьогодні дуже актуальне, коли держава не може виділити необхідні кошти для виробничо-соціального розвитку підприємств;

3) акціонерна форма найбільш демократична тому, що через акціонування відбувається залучення коштів та цінних паперів широких мас сільського населення, працівників інших галузей народного господарства, які вони вкладають в АТ і одержують на них дивіденди;

4) акціонерні відносини сприяють активізації руху власності, вони спрямовані на розвиток взаємовідносин товаровиробників з підприємствами переробної, сервісної сфери, фінансовими інвесторами та іншими підприємствами агропромислового комплексу.

Перевага акціонерної форми полягає і в тому, що вона гнучка і балансує між інтересами держави, засновників і акціонерів у розподілі прибутку підприємств.

Акціонування відкриває великі можливості для залучення вітчизняних інвестицій, а також іноземного капіталу шляхом створення спільних підприємств.

Але є і негативні риси акціонування, як то:

1) випуск і реалізація акцій - дорогокоштовна форма мобілізації грошового капіталу, бо виплата дивідендів пов'язана до кінцевого результату роботи підприємства;

2) крім того, продовжуючи випуски акцій, засновники АТ можуть втратити контрольний пакет акцій;

3) особливий недолік функціонування АТ - виплата подвійних податків: перший - на прибуток підприємства, а другий - з суми дивідендів акціонерів.

Як показують дослідження, процес розвитку акціонерних

відносин в агропромисловій сфері проходить в основному шляхом реформування державних підприємств та створення на їх базі акціонерних товариств відкритого та закритого типів. У сільському господарстві їх засновниками стають члени трудових колективів господарств, у інших підприємствах АПК створюється акціонерна структура, в якій, з одного боку, засновниками стають товаровиробники, які мають контрольний пакет акцій АТ, а з другого - члени трудового колективу підприємства, яке приватизується. При такому варіанті створення АТ виникає об'єднання економічних інтересів власників і партнерів - такий тип акціонерних підприємств сьогодні все більше поширюється (табл. 2).

2. Підприємства АПК Луганської області, приватизація яких здійснювалась шляхом акціонування у 1995-1996 рр.

Підприємства	Спосіб приватизації	Доля майна, %			
		підприємства	товаровиробники	вільний продаж	державі
Перевальський пивзавод "Коровай"	ВАТ	38	48	14	-
	ВАТ	62	14	-	24
Виробн. торгов концерн "Привілля" "Луганськмолпром"	ЗАТ	37	63	-	-
	ВАТ	73	24	3	-
Міловський агропостач	ВАТ	22	78	-	-

В таблиці показано, що приватизація підприємств АПК здійснюється шляхом розподілу акцій між членами трудового колективу, товаровиробниками, державою та вільним продажем на ринку цінних паперів. Викуп акцій товаровиробниками (господарствами району) показано на прикладі приватизованого Міловського райагропостачу (табл. 3).

Акціонування як спосіб залучення додаткового капіталу досліджується на прикладі плану розміщення акцій АТ "Антрацитівський" Антрацитівського району при продажу акцій на конкурсній основі та на аукціоні на конкурсній основі було продано 2006266 акцій.

3. Вкуп акцій в процесі приватизації по Міловському райагропостачу.

Господарства району, товаровиробники	Чисельність працівників, чол.	Чисельність, покупців, чол.	Кількість викуплених акцій, шт	Загальна вартість, тис. грн	Доля викуплених акцій, %
КСП ім. Леніна	235	7	21000	5	5
КСП ім. Фрунзе	204	7	18000	4	4
КСП "Голос"	383	1	36000	4	3
КСП "Комунар"	443	1	36000	4	3
КСП "Дружба"	437	1	36000	4	3
КСП ім. Шевченка	195	7	18000	4	4
КСП "Зоря"	187	6	18000	4	4
КСП "Червона Україна"	293	10	30000	7	7
КСП "Більшовик"	414	11	33000	3	3
СК "Родіна"	429	12	36000	3	3
КСП "1-е Травня"	224	7	21000	2	5
Стрілецький конезавод	477	13	39000	9	8
Р-п "Шахтар"	248	7	21000	3	5
Всього	4169	121	363000	90	78

Коливання курсу акцій при продажу на конкурсі склало від номінальної ціни 25 коп. до ціни 1 грн. 35 коп., і дало змогу АТ залучити додаткових коштів на суму 2204 тис. грн. Залучити додаткові кошти акціонерне підприємство змогло і на аукціонному продажу акцій на суму 387 тис.грн., де ціна акції коливалась від 25 коп до 70 коп (табл 4).

4. Поетапний розрахунок аукціонної ціни.

№ етапу	Кількість заяв у групі, штук	Сума, заявлена групою, тис. грн.	Сума, заявлена у всіх заявах, тис. грн.	Сума, прийнята від групи, грн.	Сума, прийнята по всіх заявах, тис. грн.	Аукціонна ціна акції на даному етапі, грн.
1	91550	480,6	480,6	480,6	480,6	0,56
2	1	7,8	488,5	7,8	488,5	0,57
3	1	7,1	495,5	7,1	495,5	0,58
4	1	4,4	500,0	4,4	500,0	0,58
5	1	15,4	515,5	15,4	515,5	0,60
6	1	4,4	520,0	4,4	520,0	0,60
7	1	14,0	534,0	14,0	534,0	0,63
8	1	4,4	538,5	4,4	538,5	0,63
9	1	26,6	565,0	26,6	565,0	0,66
10	1	14,4	604,3	14,4	604,3	0,70

Динаміку росту аукціонної ціни по етапах продажу ми бачимо в таблиці 4.

Підсумки аукціону:

1. Номінальна ціна акції, грн. 0,25
2. Всього запропоновано акцій, штук 859830
3. Вартість пакету по номіналу, тис.грн. 215,0
4. Всього заявлено коштів, тис.грн. 604,3

5. Всього прийнято коштів, тис.грн.	604,3
6. Аукціонна ціна 1 акції, грн.	0.70
7. Кількість акцій, яка припадає на 1 компенсаційний сертифікат, штук	7.47

Дослідження показує, що на першому випуску і реалізації акцій акціонерне товариство запропонувало варіант прийому приватизаційних майнових та компенсаційних сертифікатів членів трудового колективу, їх сімей та осіб соціальної сфери підприємства. На послідуючих випусках акцій АТ для мобілізації фінансових ресурсів буде реалізувати їх за вільні кошти членам трудового колективу та іншим громадянам.

Особлива увага в дослідженні приділяється питанням післяреформаційної реструктуризації діяльності АТ, зокрема:

а) організації питань фінансового менеджменту при аналізі основних видів продукції АТ на беззбитковість виробництва та реалізації продукції, модернізації технологій, бізнес-плануванню, маркетингу;

б) організації внутрішньогосподарських самостійних підрозділів, або входженню АТ до складу інтегрованих формувань;

в) залученню вітчизняних інвестицій та створенню спільних підприємств з іноземними інвестиціями;

г) удосконаленню механізму персоніфікації земельних та майнових відносин.

При цьому основним є створення умов для реформування на внутрішньогосподарському рівні. Практика показує доцільність вибору двох варіантів виробничо-економічної самостійності підрозділів в умовах ринкових відносин:

а) по типу внутрішньогосподарських кооперативів;

б) у формі корпоративних підрозділів.

На нашу думку, який тип внутрішньогосподарських відносин повинен відповідати основним принципам:

- добровільність участі;

- демократичний характер управління (член підрозділу є власником і інвестором).

Вибір шляхів підприємницької діяльності передбачає

вирішення завдань виробничого і фінансового менеджменту. Один з ефективних методів, який застосовується при цьому, є метод операційного аналізу, який полягає у тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації продукції завжди породжує ще більшу зміну прибутку. Цей ефект зумовлюється різною мірою впливу динаміки постійних та мінливих затрат при зміні обсягу виробництва. Темп піднесення (падіння) прибутку з кожним відсотком підвищення (зниження) виручки характеризує рівень підприємницького ризику акціонерного товариства. А фінансовий ефект полягає в тому, що АТ, яке використовує позики, має коливання в рентабельності власних коштів, своїх дивідендських можливостей і характеризує фінансовий ризик. Оскільки відсотки за кредит відносяться до постійних витрат, то фінансові витрати підвищують підприємницький ризик АТ.

Таким чином, операційний аналіз завжди шукає найбільш вигідну комбінацію мінливих та постійних витрат, ціни і обсягів виробництва.

Реформування підприємств у нову організаційну структуру, на нашу думку, не відбудеться без приділення уваги питанням переробки сільськогосподарської продукції з метою одержання конкурентоспроможного товару і виходу готового продукту на внутрішній та зовнішній ринки.

Підсумковий результат цих досліджень - акціонерне підприємство повинно стати фінансово-сталим, конкурентоспроможним.

Результати дослідження показують, що такий готовий продукт можна виробляти в області:

- на основі кооперації підприємств району (переробка молока на міні-заводі АТ "Хрустальний");
- на спільному підприємстві з залученням іноземних інвестицій (переробка м'яса на спільному підприємстві "Айдар-Ан-м'ясо").

Нині в агропромисловому комплексі України діють різноманітні об'єднання-агрофірми, агрокомбінати та інше. Такі формування являють собою об'єднання громадян для спільного

ведення виробництва, переробки, реалізації продукції та надання послуг, виконання робіт та інше.

На основі узагальнення результатів дослідження ми дійшли висновку, що здійснення подальших соціально-економічних перетворень пов'язане з появою крупних об'єднань агропромислового типу з залученням фінансових інститутів - агропромислово-фінансових корпорацій (Рис. 1).

Рис. 1. Модель агропромислово-фінансової корпорації по виробництву, переробці та реалізації м'яса та м'ясопродуктів.

Головна мета її створення:

- об'єднання виробничо-господарської діяльності підприємств на акціонерній основі;
- координація зусиль у вирішенні складних технологічних, фінансових, соціально-економічних проблем;
- забезпечення захисту спільних інтересів;
- кооперація по випуску продукції та послуг;
- сприяння процесу внутрішньої вертикальної інтеграції по схемі виробництво та реалізація готового продукту;
- пошук нових ринків реалізації (внутрішніх і зовнішніх);
- залучення інвестицій (вітчизняних і іноземних).

Окремі ланки цієї корпорації з успіхом функціонують в області - 26 МТС на акціонерній основі; взаємовідносини АК АПБ "Україна" зі своїми співвласниками; взаємовідносини сільськогосподарських товаровиробників з переробними та сервісними підприємствами АПК.

5. Розрахунок економічної ефективності моделі агропромислово-фінансової корпорації

Показники	На момент створення	Проектні показники	Відхилення, (+, -)
1. Загальний обсяг вкладеного в корпорацію капіталу, млн. грн	137.8	168.7	+30.9
в т. ч. аграрні підприємства	46.6	59.6	+13.0
промислові підприємства	-	59.1	+59.1
переробні підприємства	89.2	98.4	+9.2
торговельні підприємства	-	6.0	+6.0
комерційні банки	-	6.0	+6.0
з них: в основні фонди	236.6	136.1	+100.5
в обігові фонди	14.2	28.6	+14.4
2. Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	14.5	30.6	+16.1
3. Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	13.0	19.5	+6.5
4. Балансовий прибуток, млн. грн	1.5	11.1	+9.6
5. Додатковий балансовий прибуток з розрахунку на 1 млн. грн. вкладеного капіталу, тис. грн.	-	-	+3.1

Таким чином, дослідження цих взаємовідносин дало змогу створити в області базову модель агропромислово-фінансової корпорації, розрахункова ефективність якої наведена в табл. 5.

Такий підхід до організації агропромислово-фінансової корпорації сприяє визначенню чітких орієнтирів формування системи економічних відносин та акціонерних підприємств агропромислового комплексу і підприємств інших галузей народного господарства. Економічний ефект від впровадження складе 6.5 млн. грн. з рівнем рентабельності 36.3%, а коефіцієнти зиску учасників в корпорації становитимуть:

- сільськогосподарських підприємств - 2.13;
- переробних і сервісних - 1.89;
- промислових - 1.82;
- для банків і інвестиційних компаній - 1.82;
- для торговельних організацій - 1.82.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.

1. Проведення в області аграрної реформи спрямоване на трансформацію колгоспно-радгоспної системи і перебудову виробничих відносин, реструктуризацію підприємств агропромислового комплексу на основі відносин власності. Пошук сучасних ринкових форм господарювання висинув для дослідження акціонерну форму власності та господарювання. Формування но-

вих підприємницьких структур проводиться шляхом реформування існуючих підприємств з збереженням їх виробничого та ресурсного потенціалу, згідно планам приватизації.

2. Існують різні підходи до створення і функціонування акціонерних товариств в АПК Луганської області, але найбільшого поширення набуло створення АТ закритого і відкритого типів, на кінець 1996 року в області їх налічувалось 147 і діяльність яких сприяє розвитку приватно-колективних формувань як форми підприємницької діяльності аграрного сектору економіки. АТ вирішують проблеми роздержавлення власності, мобілізації фінансових коштів за рахунок випуску цінних паперів та обігу їх на фондових ринках. Отже, АТ повинні підвищити ефективність виробництва підприємств АПК області. Ось чому в існуючий час дослідження сучасних форм господарювання з їх головною особливістю - підприємницькою сутністю, носить не тільки актуальний характер, але має і велике значення.

3. Подальше соціально-економічне перетворення підприємств АПК області пов'язано з реструктуризацією виробничих відносин підприємств та їх внутрішньогосподарських підрозділів з метою виробництва якісної конкурентноспроможної продукції та підвищенню ефективності виробництва. Вибір шляхів підприємницької діяльності передбачає вирішення завдань виробничого і фінансового менеджменту. Один з ефективних методів, який застосовується при цьому - метод операційного аналізу, який полягає в тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації продукції завжди породжує ще більшу зміну прибутку. Цей ефект обумовлюється різною мірою впливу динаміки постійних та мінливих затрат при зміні обсягу виробництва. Таким чином, операційний аналіз завжди шукає найбільш вигідну комбінацію мінливих та постійних затрат, ціни та обсягів виробництва.

4. Перспективним напрямом реформування форм господарювання агропромислових підприємств області є створення спільних підприємств та об'єднань з інвестуванням вітчизняного та іноземного капіталу, який дасть можливість застосу-

вати нові технології та значно підвищити економічну ефективність виробництва. Приклад тому - СП "Айдар-Ан- м'ясо" Новопсковського району, термін окупності якого 4,2 роки, рентабельність 22-25% за рік.

5. Узагальнивши досвід акціонування підприємств агропромислового комплексу Луганської області, запропонована модель створення агропромислово-фінансової корпорації, основними принципами діяльності якої є задовільнення попиту населення на м'ясо та м'ясопродукти. Отже, доставка сільгосппродукції до споживачів стає значно кращою, а виробництво і переробка продукції підсилюється інвестиціями за рахунок промислових підприємств та банків і скінчується в торгівельній мережі. Кожне підприємство має коефіцієнт зиску. Отриманий прибуток дасть змогу впровадженню нових технологій, виробництву високоякісної конкурентоспроможної продукції і виходу з нею на зовнішній ринок.

СПИСОК РОБІТ, ОПУБЛІКОВАНИХ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Акціонерні сільськогосподарські підприємства в новій моделі господарювання /Матеріали науково-практичної конференції. Луганськ, 1992. - С. 38.

2. Особливості приватизації державних підприємств в умовах ринкових відносин /Матеріали науково-практичної конференції. Луганськ, 1994. - С. 15-16.

3. Реформування колективної форми власності в колгоспах Луганської області /Матеріали науково-практичної конференції. Луганськ, 1995. - С. 28.

4. Робочий зошит і методичні вказівки по організації АТ в сільськогосподарському виробництві. Луганськ, ЛСГІ, 1995. - 41 с.

5. Методичні рекомендації по приватизації колективної форми власності в колгоспах. Луганськ, ЛСГІ, 1995. - 18 с.

6. Ефективність організації акціонерних товариств відкритого типу на прикладі роботи АК АПБ "Україна" /Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Луганськ,

1996. - С. 54.

7. Розвиток акціонерних відносин в агропромисловому виробництві Луганської області. Дніпропетровськ: Придніпровський науковий вісник, 1997, №19. С. 6-10.

8. Відродження машино-тракторних станцій на акціонерній основі. Дніпропетровськ: Придніпровський науковий вісник, 1997, №19. С. 1-5.

АННОТАЦИЯ

Ерохина Л. В. Экономический механизм создания акционерных обществ в агропромышленном комплексе /на примере предприятий Луганской области/.

Диссертацией является рукопись. Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 – Экономика предприятий и формы хозяйствования. Луганский сельскохозяйственный институт.

Защита диссертации состоится в Днепропетровском государственном аграрном университете. Днепропетровск, 1997.

Научное исследование посвящено анализу процессов реформирования форм собственности и хозяйствования в предприятиях агропромышленного комплекса Луганской области, в условиях перехода к рыночной экономике. Разработаны методические подходы к реорганизации существующих предприятий в акционерные общества открытого и закрытого типов, показаны их преимущества и негативные стороны. Определены основные направления последующей реструктуризации внутрихозяйственных экономических отношений. Разработано интегрированное развитие предприятий агропромышленного комплекса области – создание агропромышленно-финансовой корпорации, что будет способствовать стабилизации развития агропромышленного производства и развитию предпринимательской деятельности предприятий АПК.

ANNOTATION

L. V. Yerokhina. Economical mechanism of limited company creation in agroindustrial complex (on the Lugansk

region enterprises example).

The thesis is a manuscript. The thesis is submitted for maintaining of Scientific Degree of Candidate of Economic Sciences in speciality 08.06.01 - Economics of Enterprises and Forms of Business. Lugansk agricultural institute.

The defence of the thesis is to be held at the Dniepropetrovsk State Agrarian Univrsity, Dniepropetrovsk, 1997.

The research work is devoted to the analysis of reformation progresses of ownership forms and farming at the enterprises of agroindustrial complex of the Lugansk region under conditions of the transition to the marketing economy. The metodical ways of reorganization of the existing enterprises into corporations of open and closed types have been worked out, their advantages and disadvantages have been shown. The main guide lines of subsequent reconstructing of interfarm economic relations have been determined.

Integrated development of agro-industrial complex enterprises of the region has been worked out - the creation of agro-financial corporation which will provide for the stabilization of agro-industrial production development and for the development of entrepreneurial activity at the agro-industrial enterprises.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, ринкові відносини, власність, господарський механізм, реорганізація, роздержавлення, приватизація, акціонування, підприємництво, окупність.

AB 38.381
АВ 38.381

Підписано до друку 14.06 1997 р. формат 60x84 1/16
Папір друкарський. Обл.-вид.арк. 1. Тираж 100. Зам 387.

ООО «Знання», 348055, Україна, г. Луганск, ул. Володарского, 59, к. 202.
Тел./факс (0642) 52-34-21, 52-85-45.